

פרוטוקול מס' 3/98

מישיבת ועדת הכספים, ביום 3, כ"ב באייר
תשי"ט - 3.6.59 שעה 45

נכחו:

- היו"ר י. גורי
- י. בדר
- ע. דגני
- א. הרצפלד
- מ. חזני
- נ. לוי
- ש. לורנץ
- ז. סוזאיב
- י. ספיר

מוזמנים:

- שר האוצר ל. אשכול
- ש. סורוקר
- מר קשרון
- ש. יעקבסון

סדר היום:

1. שונות
2. תשובות שר האוצר לשאלות חברי הועדה

1. שונות

היו"ר י. גורי: ח"כ ע. דגני ימלא את מקומו של ח"כ אפרתי, שיצא לחו"ל לשבועיים.

מ. חזני: א. תחשיב מס-הכנסה למושבי עולים צעירים: - בקרנו בנצני-עוז ואנשי המושב התלוננו קשה. הם התכוונו לצורך להאריך את תקופת הפטור בישובים מסוג זה. אינני מציע זאת לוועדה. הועדה קבעה כלל, שרק כשכל המתישבים מתחילים את המנין מחדש, אבל זה מכביד. אין לי הצעה בענין זה. אינני מציע לא להאריך את התקופה ולא להתחשב בתאריך התישבותו של כל אחד.

אולם, כשמתחילים לחשב, מחשבים את המס לפי תחשיב מסויים. יש עוול שתחשיב נצני-עוז דומה לזה של כפר ויתקין. המסקנה היא, שמתחילת דרגת תחשיב אחרת מיוחדת לישובים אלה. אני מציע שיוטל על ועדת המשנה שעוסקת בזאת, לבדוק את הענין.

היו"ר י. גורי: זה בדיוק מה שרציתי להגיד לך: נבקש את ועדת המשנה להזמין את אנשי מס-הכנסה, היות והבעיות שהיא עוסקת בהן הן בעיות באותו מישור. את"כ תובא למליאת הועדה ההצעה. אם יהיו חלוקי דעות, נדון על זאת כאן.

מ. חזני: ב. במקומות שונים נתקלנו בבעית הבלוקונים במושבי עולים. כל שנה מקציבים כמה מאות יחידות, אבל צריך לנסות להביא ענין זה לידי גמר. אני מציע להזמין את אנשי אגף השיכון, משרד האוצר, מנהל מחלקת התישבות כדי לקבל פרטים, על מנת שנוכל לתכנן תכנית תלת-שנתית או דו-שנתית על-מנת לסיים פרויקט. אני מציע שנדע קודם כל מה היקף הבעיה וכמה חסר, כדי לפתור אותה.

ג. הועדה הועמדה פנים אל פנים עם בעית השמירה ונזקי עקיפין בישובי הפאר, ושמענו שמחצית יוני הענין כולו צריך למצוא את פתרונו.

היו"ר י. גורי: לפני שבוע כתבתי לשר האוצר ודברתי מנהל משרדו, ואמרתי שמוכרחים לסיים את הפרשה. בקשתי מאד את ד"ר ארנון שנוכל באמצע יוני לסיים.

מ. חזני: ד. תקציב ועדת העשור: - הועדה רצתה לקבל דו"ח על תקציב ועדת העשור, שנזון מכמה מקורות. הוסכם שלקראת סיום תפקידה נקבל דו"ח מלא על כך.

ז. סוזאיב: מר קולק התחייב שעד 31 בדצמבר יכוסה הגמלה בהצגות הלהטה שבאה מארה"ב.

מ. חזני:

ה. שומעים על ראורגניזציה ב"עמידר".
הייתי מעוניין לקבל פרטים בענין זה.

י. ספיר:

א. שמעתי מחברי הועדה שהשתתפו בסיוור באיזור הערבי כמה תופעות מאד מוזרות, אבל אם זה יהיה מקובל בסיוורים של הועדה, שכל מי שמעוניין בכך יארגן ללוות את עצמו עם איזה גוף שהוא מיצג אותו, אוכל גם אני לעשות זאת. ככל הסיוורים האלה השתתף גם נציג המחלקה הערבית של הועדה"פ, וכן היה נוכח המושל הצבאי. מציע שלהבא זה לא יקרה.

היו"ר י. גורי:

אני יודע שכאשר ישכנו בכפרו של ח"כ קסיס, הוא כינס את נציגי הכפרים הסמוכים. לא שמתי לב לכך. אני לא הזמנתי איש. אנתנו לא הזמנו איש, לא את המושל הצבאי ולא את ח"כ המחלקה הערבית. אם חושבים שדבר זה אינו בסדר, יש גם ניסוסין בעולם, ולא ייתכן מה שנעשה שם עם המושל הצבאי - שאחד מתכרי הועדה ניגש אליו אח"כ ושאל מדוע הוא רושם רשימות. אני לא הייתי עושה זאת, והצטערתי על כך. אם מעוררים בעיה זו, אני רושם אותה לפני.

י. ספיר:

שאלה לשר האוצר מתי תגישו את הצעת החוק לתיקון הפחת של בתים?

י. בדר:

אני רוצה להזכיר, שהובטח לנו פרוטוקול מזמן הסיוור.

היו"ר י. גורי:

מסרתי את החומר לתרגום. שר האוצר נשאר חייב לנו כמה תשובות, ואפשר יהיה להציג לו אח"כ שאלות.

2. תשובות שר האוצר לשאלות חברי הועדה

שר האוצר ל. אשכול:

א. ח"כ בהיר שאל כמה פרדסים ינטעו ב-1959. מעריכים שיינטע שטח של כ-27.5 אלף דונם. החלוקה היא: ההתישבות הותיקה - 4117 דונם בקיבוצים, 3887 דונם במושבים ו-1574 במושבות, 4377 דונם חכרות, ויחד קרוב ל-14 אלף דונם. במשקי ביסוס (קיבוצים ומשבים) - 1780 דונם. איזורי הפרדסים מתחלקים: בדרום ובשפלה 3164 דונם; בשרון, עמק חפר וחוף הכרמל 8360 דונם; בעמקים יזרעאל, בית-שאן, גלבוע, ירדן וגליל תחתון, עליון ומערבי 4112 דונם, ויחד 15.736 דונם. בהתישבות החדשה - קיבוצים 3100, מושבים 8500, מוסדות 100 דונם. הסך-הכל יתקרב אז ל-280-290 אלף דונם. אני חושש שלמעשה זה יהיה פחות.

ב. ח"כ ספיר ביקש אינפורמציה על מפעל הזרחן ועל הכוונות המתפרסמות על הקמתו. מה שאומר, זו אינפורמציה פנימית. הכוונה להפעיל מפעל בסביבת אורון-דימונה, שבתהליך טרמי הפוך פוספטים לזרחן אלמנטרי. ההשקעה הכספית, כ-13 מיליון ל"י, כולל הוצאות תכנון והידע. הייצור בשלב ראשון מכוון ל-10 אלפים טון זרחן אלמנטרי. הזרחן משמש חומר בסיס לתעשיית דשנים, דטרגנטים, מזון מרוכז וצרכי אפיה. בד בבד עם תכנון מפעל זה עוסקים גם בתכנון התעשיות שישתמשו בחמריהם כבחמרי-גלם. הידע ניתן כהשקעה ע"י חכרה ברישית, ובחדשים הקרובים ייעשו באנגליה נסיונות מעשיים עם פוספט ישראלי. מקוים שהמפעל המתוכנן יכנס לשלב ייצור במחצית הראשונה של 1961. באותה הזדמנות גם התכנון הולך על עוד 20 אלף טון, שאז התוספת הכספית כמעט אינה משנה בהרבה. המפעל יכול להעסיק כ-170 איש. הכוונה היא ש"כור" יבצע את המפעל הזה. ייתכן שאחד המשרדים הממשלתיים אולי ישתתף באיזה אחוז, וייתכן שלא.

י. בדר:

מי יתן את 13 המיליון?

שר האוצר ל. אשכול:

כנהוג במדינה במפעלי פיתוח באיזורי פיתוח. כודאי תהיה הלואה ממשלתית רצינית, וכודאי תהיה השתתפות של בעל העסק הזה. הכוונה היתה שאנו נלווה 10 מיליון ע"י שאנו קונים מניות "נשר" ומקבלים רכוש עצום. היתר הממשלתי כודאי תלווה, כמו שהיא משקיעה בכל מפעל כזה. אני חושב שמצד הממשלה זה היתה עיסקה מאד נכונה ומשקית.

ג. ח"כ קרגמן שאל על מתירי החשמל: במשך השנה הוזל פעמיים מחיר החשמל - למקררי ספיגה בכ-25% והנחה דומה לחמום דוודים. המלונות ובתי-אוכל טוענים שיראו אותם כמפעלים תעשייתיים ולא כצריכה ביתית.

ד. ח"כ אפרתי שאל מה גורל הועדה שאררה לקבוע את המחיר הסופי לכותנה. ועדת המחירים העליונה קבעה תוספת של 150 ל"י לטון מיבול תשי"ח. ח"כ הסובסידיה הגיעה ל-500 ל"י.

ה. ח"כ צור שאל מה חשבון יצוא הפוספטים ליפאן, כמה הוא מכנים לדולר לרץ מוסף. יש לי פה חישובים שאינני רוצה להיכנס אליהם. אני מסופק בנכונותם ואם אפשר כבר לתת חישובים. תמכתי ואני תומך כנסיון זה. יש פה חשבון של 3 לירות ערך הדולר המוסף, ואני חושב שזה אינו מדויק. היה מצויין אילו זה היה כך. זה נסיון לחדור לשווקים. יפאן היא קונה גדול של פוספטים - 1.5-1 מיליון טון לשנה. ואם לחדור, מוטב לדעתי לחשוב שעם הכניסה לענין נמצאים שיפורים ושכלולים כמו ברפת וכלול שלנו. מדובר גם על שדה הרבה יותר קרוב לאילת, שזה הפרש רציני (100 במקום 180 ק"מ). יכול להיות שאין אפשרות להוזיל, אבל אולי חצי לירה או לירה. ייתכן שאמצעי הטעינה באילת לפי שעה אינם הכי משוכללים וייתכן שיגיע יום שנגיד לעצמנו כי אין לנו סיכוי ללכת לעולם. אולי נגיע פעם גם לשכבות יותר טובות, וכיכוז של עוד 2-3% משנה את העסק. אם באמת יתברר שהזרחן זה ענין רציני וחשוב, אז גם כן תעשה לעצמך חשבון כללי.

ו. ח"כ צור שאל על תוכן השינויים שהוכרו עליהם לאחרונה בקשר להוצאת רווחים. כל מה שאמרתי התפרסם בעתונות, ואחדור על כך. (מוסר תוכן הצהרתו בנדון).

ז. ח"כ סוזאיב שאל לתגובתי על ידיעות שנתפרסמו בעתונות על פשיטות-רגל, ביחוד בענף הטקסטיל. בקשתי חומר על טקסטיל והלבשה. סה"כ מפעלים לסוף 58, המעסיקים שכירים (לא כולל עצמאיים) כטקסטיל 721 ובהלבשה 897. סה"כ מועסקים שכירים ועצמאיים - 14 אלף כאן ו-14 אלף כאן. בטקסטיל, מתוך 4 אלף, למעלה מ-13 אלף שכירים והיתר עצמאיים. בהלבשה - 4750 שכירים והשאר עצמאיים.

התפוקה במשך שנה: בטקסטיל 223,7 מיליון, ובהלבשה 167 מיליון. הצריכה לגלגלת לשנה (כולל הגדלת המלאי) כטקסטיל - 184 ל"י, מזה יבוא בדולרים 7,7. סה"כ היצוא קרוב ל-9 מיליון דולר. בשנים 55-59 עלתה התפוקה ב-35%. היצוא עלה ב-61%. הצריכה לגלגלת עלתה ב-19%. היבוא ירד ב-12%.

פשיטות רגל: "כתר" - 300 אלף ל"י; ורשבסקי - שרות לטקסטיל - 700 אלף ל"י; פ.ק.ס. ומפעלים קטנים אחדים בלתי ידועים. לא נראה לי שזה כל כך נורא.

ז. סוזאיב: אם במציאות מגיעים שלטה מפעלים לפשיטות-רגל רשמית, פירושו שכצנור לקראת פשיטת רגל ישנם עשרות. אולי יימסר לנו דו"ח לא סטטיסטי בענין זה, מה באמת המצב. אני יודע שיש מפעלים רציניים ובתי מסחר שהם על סף פשיטת רגל.

שר האוצר ל. אשכול: לפני זמן מה היתה הצעה לסדר-היום בענין זה. אני בהחלט חושב שזו בעיה שמותר לטפל בה ואפשר להזמין את שר המסחר והתעשייה.

היו"ר י. גורי: ועדת הכנסת העבירה השבוע את ההצעה לסדר היום של ח"כ לוינ, על "המשבר בענף הטקסטיל" לוועדת הכספים.

שר האוצר ל. אשכול: ח. ח"כ סוזאיב שאל מדוע הממשלה אינה מאפשרת לעיריית ת"א הוצאת אמיסיה כדוגמת ירושלים וחיפה. לי אפילו לא ידוע שעיריית ת"א בקשה ממני.

ז. סוזאיב: היא בקשה לפני כ-5-4 חודשים.

שר האוצר ל. אשכול: פעם פנה אלי ראש העיר ורצה לא רק הסכמה כי אם עזרה להשיג מילווה בדולרים באמריקה ורתמתי את עצמי ואחרים, וזה לא יצא לפועל. אני באמת אינני זוכר שכקשו ממני דבר כזה.

(המשך הישיבה - אמ).

לפני כן רשם ד.א.
א.מ.

הוצאנו פעם אמיסיות על סך של 15 מיליון ל"י.
אינני יודע איזה אמיסיות אחרות נתתי לעיריות, אולם לא הרזו שנה זו כשנה
אחרת. אין ללמוד משנה לשנה.

ז. סוזאייב:
נוסף על האמיסיה בסך של 15 מיליון ל"י ניתנה
בתיאורכה של חברת הנאמנות של בנק לאומי אמיסיה
בסך 3 מיליון ל"י: 2,5 מיליון לחיפה ו-0,5 מיליון לירושלים.

שר האוצר ל. אשכול:
אין מקום לדבר על אפליות. אתם טוענים על
התחתי בחיפה. אולי תחילו מהיכל התרבות?
היכל התרבות הכניס אותנו להוצאה של 2 מיליון ל"י. הגיעו הדברים אף לכך,
שאימו עלי שרים בעזיבת הממשלה אם לא אתן את הכסף. אני כשלעצמי חשב,
שמנקודת השקפה של פיתוחה של הארץ ומשיכת עולים ותיירים ממלא היכל התרבות
תפקיד. אולם אין הרכבת התחתית בחיפה נופלת בחשיבותה מבחינה משקית וכללית
מהיכל התרבות.

שוק האמיסיות צריך לתח לנו השנה 80 מיליון ל"י,
כך שנוכל גם להחזיק את תקציב הסוכנות. חסר לנו כסף. במצב כזה תשובתי על
אמיסיות חדשות ברור שתהיה שלילית. אמנם, אם תבקש למשל חברת "דשנים" להוציא
אמיסיה חדשה ולשחרר על ידי כך את האוצר - אשמח. אם תבאנה העיריות בבקשת
אמיסיות חדשות על מנת שחלקן של האוצר בתקציביהן יקטן או ייעלם - גם לכך
אסכים, אולם לא אביח פצצות לעצמי.

שאל חבר הכנסת צור על מצב פרי ההדר בקשר עם
השוק האירופאי. והרי תשובתי: מועצת השרים של השוק האירופאי המשותף הודיעה
ב-3.12.58 על החלטה להרחיב את ההקלות שמהן נהנות החל מ-1.1.59 ארצות השוק
המשותף בסחר ביניהן, באופן חלקי גם לארצות אחרות, שהן חתומות על ההסכם
הכללי לתעריפים ולמסחר או שהן נהנות בדרך אחרת מיחס של האומה המעודפת
ביותר בענייני מכס.

להחלטה זו יש משמעות גם לגבי הייצוא הישראלי
לארצות השוק המשותף, עד כמה שהיא נוגעת לתעריפי מכס היבוא בארצות אלה.
היא קובעת שתעריפי המכס יורדו ב-10 אחוזים עבור מוצרי תעשייה ומוצרים חקלאיים
מסויימים, אך מבלי שהתעריף החדש יכול להיות נמוך מן התעריף החיצוני העתידי
המשותף שיהיה בתוקף בארצות השוק המשותף כלפי יבוא מן החוץ בתום תקופת המעבר.

התעריף העתידי המשותף הזה לגבי תפוזים למשל
יהיה 20 אחוז. בעקבות ההחלטה הנ"ל הורידה צרפת את המכס שלה על תפוזים
מישראל מ-35 אחוז ל-31.5 אחוז. מאידך לא חל שינוי בתעריף המכס לגבי
תפוזים מישראל בגרמניה ובארצות בנלוקס, כי שם תעריף המכס הנוכחי הוא
נמוך מ-20 אחוז. (גרמניה - 10 אחוז, בנלוקס - 13 אחוז). הפרש בתעריף
המכס בין יבוא תפוזים ישראליים לבין תפוזים שמקורם בארצות השוק
המשותף (הוא בגרמניה אחוז אחד ובארצות בנלוקס 1,3 אחוז). לעת עתה הפרשים
הם קטנים מאד.

ממשלת ישראל פנתה באוקטובר 1958 למוסד המבצע
העליון של השוק המשותף והפנתה את תשומת לבו לתוצאות הבלתי רצויות העוללות
לנבוע מאפליה גוברת והולכת לגבי הייצוא הישראלי, עבור הסחר בין ארצות השוק
המשותף לבין ישראל בכלל, וביקשה משא ומתן שיאפשר למצוא פתרון למביעת תוצאות
אלה. לפני כחודש נתקבלה תשובת השוק המשותף אשר מציינת שלדעת הוועדה
האירופאית עדיין מוקדם לנהל משא ומתן זה, אך מביחה עיון יסודי בבעיותינו.
נציגי ישראל נחו"ל עומדים בקשר מתמיד עם מוסדות השוק המשותף ויש להניח
שנוכל לגשת למשא ומתן המבוקש במשך שנה זו.

חבר הכנסת ספיר מציע לפנות לממשלה בבקשה להקים
וועדה ולהטיל עליה לבדוק, אם לא הגיעה השעה לבטל את הפיקוח על מטבע החוץ,
כולו או חלקו.

כיוונו איפוא לדעת גדולים וחשובים ואנו
מספלים בדבר הזה בצורה של וועדה פנימית של המשרדים ואנשי הבנק.

שאל חבר הכנסת הרצפלד מדוע הופסק הסידור לעידוד פדיון מוקדם למשכנתאות על ידי מתן הנחה לפודים, והאם חושבים לחדש את מתן ההנחות לעידוד הפדיון?

הדבר יחודש, אם כי יש טעם וריח לכך רק כשמתנים זאת בזמן מסויים.

שואל חבר הכנסת בדר בענין התיקונים בשעורי מס ההכנסה. אני אומר: די לשמחה בשעתה. כשהדבר יבשיל - נפרטמו.

היו"ר י. גורי: בעקבות תשובות שר האוצר - שאלה לחבר הכנסת ספיר.

י. ספיר: אני שואל בעקבות הדברים שאמרת בישיבה הקודמת: קודם כל בענין מלוה הקליטה לשיכון. הובטח על ידי שר האוצר להמציא לחברי הוועדה את הנתונים.

שר האוצר ל. אשכול: נכון, אך אני מציע שתזמינו לישיבה את מר טנא. והיות ומר טנא מתכוון לנסוע לחו"ל, הייתי מבקש שתזמינוהו בהקדם ותציגו בפניו את השאלות.

י. ספיר: ועתה לענין האמיסיה לתל-אביב המיועדת למסרה מוגדרת, כמו - הביוב והירקון.

תל-אביב קיבלה מהסך הכללי של 15 מיליון ל"י פחות משהגיע לה, כי אמרו לה וחזרו ואמרו: את עשירה, ואת לכולה לאסוף את הכסף בעצמך והוליד כסף כזה למקומות מחוסרי יכולת. כשבאה תל-אביב ומבקשת רשות לאסוף בעצמה את הכסף, אומרים לה: לא.

מבחינת הדחיפות וסולם העדיפויות, נדמה לי כי ענין הביוב עדיף מבחינת הזמן מהשלמת רכבת תחתית בחיפה, שעולה בארבעים אחוז יותר משהיה האומדן.

אינני חושב שזה יפגע באמיסיות קודמות. שוק הכספים היה מיועד לחמשים מיליון. הסכמו כולנו שהוא יתן עוד עשרים מיליון. מסיבה זו או אחרת החזרנו את הסכומים. יוצא איפוא, שאותו שוק כספים שהיה מיועד לתת שבעים מיליון ל"י נדרש היום לתת רק חמשים מיליון ל"י.

שר האוצר ל. אשכול: אהת טוען נגד הרכבת התחתית. אמרתי כבר מה שאמרתי על היכל התרבות.

עכשיו אתה בא ואומר: בעצם יש כסף. לי לכשלעצמי נדמה שאני מדבב פשוט נאלצה קיבל אני ואומר: כל חכמתו של מלווה קליטה בכך, שהוא יכול לתת לנו סכום כסף כה גדול, מבלי שתהיה לכך נגיעה בכספי הבנקים. ועוד, זה מחייב אנשים לחסכון. ואם אנו אומרים חמשים מיליון פלוס עשרים מיליון לסוכנות, כדי שהיא תתן לנו שלושים מיליון, הרי זה יחד שבעים מיליון.

גרוע מזאת: לשיכונם של ארבעים אלף חסרי לנו סך של 43 מיליון ל"י. בנינים אלה נמצאים בשלב של בנייה, ממש בתוך הפרוצס, וברור כי חובה עלי לסתום כל חור של נזילה, על מנת לקבל את הכספים.

אשר לביוב. השקענו בביוב 9,6 מיליון ל"י. העיריות גם הן היו צריכות להשקיע במשך השנים את חלקן. חבל ארץ זה לוקח 50 מיליון קוב מים. נכון שאין הממשלה פטורה מאחריות, אולם מצד אחד לוקחים ממנה את האבן, ומאידך - אומרים לה: תעשי לבנים.

הי"ר י. גורי:

ביום ג' נדון במלווה הקליטה.

י. ספיר:

ועוד שאלה לי, אולם בענין הפרדסנות:
מנסרת בענף הפרדסנות בעיה של פרעות. זה
אמנם שייך לבנק ישראל, אולם אין לך דבר שאין לו שייכות לאוצר. הבעיה
היא רצינית ומתוך מגע ישיר לענין יודע אני, כי התוצאה הראשונה היא רפיון.
נוסף להעלאת השכר האחרונה, ותרשו לי לומר שכחוצאה ממנה כל מסטר העבודה
בתערער, החלו הפועלים להתייחס בזלזול לעבודתם.

אני מוכן לעשות כאן חשבון מה עולה יום
בעבודת ידים. יש עבודות רבות בפרדס, אולם לאור העובדה שלא עבודת גיזום
עולה כל דונם עיבוד 270 לירות, ברור שלא אעשה גיזום אם הוא כרוך בתוספת
של 50 לירות לדונם. הגיזום בחלקו הוא חלק מהיצוא. אם ייעשה גיזום -
תימנענה צרות והפרי יהיה ראוי למשלוח.

לענף הכותנה נותנים 130 לירות הדונם מתוך
הוצאה כללית של 200 ל"י. כשבאים הפרדסנים בדרישות - החשובה היא שלילית.

ההתיישבות העובדת נכנסה לענף הפרדסנות,
אולם לה אפשרויות אשראי שאינן בידי המשק הפרטי.

אני שואל: מה ההגיון? המדובר בהרחבת עיבוד,
בתוספת עבודת ידים. כל החסכון המתבטא בעיבוד הפרדסים הוא רק בעבודת ידים,
כי בהשקאה אסור לחסוך. למה איפוא להעסיק אנשים בעבודת דחק אם אפשר באותה
שעה להעסיקם בעבודה בפרדסים?

יתכן ויש פרדסנים שהם גם בעלי עסקים אחרים,
ואלה יקחונם המפרעה על גפנת לחסוך רבית של 20% במקום אחר. אולם זה לא צריך
נוגע אך לחלק קטן בלבד. ולמה להכות את כל הצבור?

הי"ר י. גורי:

אני מוכרח לנעול עתה את הישיבה.
תשובת שר האוצר תיחנן בישיבה הבאה.
ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 11.15